

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/web/sprawiedliwosc [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice] Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/web/sprawiedliwosc [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości] Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

SEKCJA PIĄTA

SPRAWA VINKS I RIBICKA PRZECIWKO ŁOTWIE

(skarga nr 28926/10)

WYROK

Artykuł 8 • Poszanowanie życia prywatnego • Wtargnięcie wczesnym rankiem do domu skarżących przez jednostkę antyterrorystyczną w celu dokonania przeszukania w związku z przestępstwami gospodarczymi • Brak odpowiednich i wystarczających gwarancji proceduralnych chroniących przed nadużyciami

STRASBURG

30 stycznia 2020 r.

OSTATECZNY

30.05.2020 r.

Wyrok stał się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w art. 44 ust. 2 Konwencji. Może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Vinks i Ribicka przeciwko Łotwie,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Seksja Piąta), zasiadając jako Izba w składzie:

Síofra O’Leary, *Przewodnicząca*,

Ganna Yudkivska,

André Potocki,

Yonko Grozev,

Mārtiņš Mits,

Lətif Hüseynov,

Lado Chanturia, *sędziowie*,

oraz Claudia Westerdiek, *Kancelarz Sekcji*,

obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 7 stycznia 2020 r.

wyduje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 28926/10) przeciwko Republice Łotwy, wniesionej do Trybunału w dniu 7 maja 2010 r. na podstawie art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez dwoje obywateli łotewskich, Vladimirs Vinksa (pierwszego skarżącego) i Jelenę Ribicką (drugą skarżącą).

2. Skarżący byli reprezentowani przez p. A. Kalēję, prawniczkę praktykującą w Rydze. Rząd łotewski („Rząd”) był reprezentowany przez swojego pełnomocnika p. K. Līce.

3. Skarżący twierdzili w szczególności, że przeszukanie ich domu w dniu 16 czerwca 2009 r. było bezprawne i nieproporcjonalne oraz zarzucili brak gwarancji proceduralnych. Twierdzili również, że prawo krajowe nie przewiduje skutecznych środków odwoławczych w tym zakresie. Powołali się na art. 8 i art. 13 Konwencji.

4. W dniu 7 lutego 2012 r. Rządowi zakomunikowano zarzuty skargi dotyczące przeszukania z dnia 16 czerwca 2009 r. oraz skuteczności krajowych środków odwoławczych w tym zakresie, a pozostałą część skargi uznano za niedopuszczalną.

STAN FAKTYCZNY**I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY**

5. Skarżący urodzili się odpowiednio w 1975 r. i 1972 r. W czasie istotnym dla sprawy mieszkali razem w gminie Ķekava. Pierwszy skarżący, przedsiębiorca, był już wcześniej karany. W dniu 18 marca 1999 r. został skazany za umyślne zniszczenie mienia na karę trzech lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres dwóch lat. W dniu 5 marca 2008 r. został skazany na karę ograniczenia wolności za

uchylanie się od obowiązku podatkowego i pranie pieniędzy. Orzeczono wobec niego również zakaz prowadzenia nieokreślonej działalności gospodarczej na okres trzech lat.

A. Postępowanie karne przeciwko dwóm funkcjonariuszom policji

6. Strony nie zgadzają się co do okoliczności postępowania karnego prowadzonego przeciwko A.P. i I.V., dwóm funkcjonariuszom Wydziału Policji Finansowej Państwowej Służby Skarbowej (Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policijas pārvalde, zwanej dalej „VID FPP”) – organu, którego zadania polegają na zapobieganiu przestępstwom podatkowym i prowadzenie postępowań w sprawach o takie przestępstwa. Z materiałów zawartych w aktach sprawy wynika, że w dniu 10 września 2008 r. pierwszy skarżący, po uzyskaniu informacji od osoby trzeciej, spotkał się z tymi funkcjonariuszami w celu uzyskania ich „pomocy” w zatuszowaniu fikcyjnego procederu uchylania się od płacenia podatków i prania pieniędzy. Proceder ten miał służyć zdemaskowaniu skorumpowanych funkcjonariuszy. W bliżej nieokreślonym dniu Biuro Zapobiegania i Zwalczania Korupcji (*Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs*, zwane dalej „KNAB”) przystąpiło do czynności operacyjnych i udzieliło pierwszemu skarżącemu wskazówek w tym zakresie.

7. W dniu 13 listopada 2008 r. pierwszy skarżący wziął udział w tajnej operacji (*operatīvais eksperiments*), którą zorganizowało KNAB, a zatwierdziła prokuratura. Na potrzeby tej operacji KNAB przekazało pierwszemu skarżącemu kwotę 6800 łatów łotewskich (LVL) (około 9685 euro (EUR)) w oznaczonych banknotach; pierwszy skarżący przekazał oznaczone banknoty obu funkcjonariuszom jako „zapłatę” za ich „usługi”.

8. W rezultacie A.P. i I.V. ujęto na gorącym uczynku i wszczęto przeciwko nim postępowanie karne o korupcję i przestępstwa związane z uchylaniem się od obowiązku-- podatkowego. Pierwszy skarżący złożył w KNAB zeznania dotyczące fikcyjnego procederu uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy, w którego tuszowanie mieli być zaangażowani wyżej wymienieni funkcjonariusze.

9. W dniu 6 maja 2009 r. sprawę karną przekazano prokuraturze, a w dniu 18 maja 2009 r. przeciwko A.P. i I.V. wpłynął akt oskarżenia. W dniu 8 czerwca 2010 r. sprawa karna trafiła do sądu pierwszej instancji.

10. W dniu 16 czerwca 2009 r. pierwszy skarżący, po przeszukaniu przeprowadzonym w jego domu (zob. par. 23 poniżej) i po przewiezieniu do siedziby VID FPP, wycofał swoje zeznania przeciwko A.P. i I.V. w skardze skierowanej do Prokuratora Generalnego, którą sporządził w obecności kilku funkcjonariuszy VID FPP (zob. par. 33-35 poniżej). Skarga ta została przekazana do dwóch wydziałów prokuratury. Jeden wydział zajmował się sprawą karną przeciwko dwóm policjantom (zob. par. 54 i nast. poniżej), a

drugi był odpowiedzialny za rozpatrywanie skarg dotyczących czynności operacyjnych (zob. par. 42 poniżej).

11. W dniu 28 czerwca 2009 r. pierwszy skarżący poinformował Prokuratora Generalnego, że funkcjonariusze VID FPP zmusili go do wycofania zeznań złożonych w dniu 16 czerwca 2009 r. (zob. par. 39 poniżej). Podtrzymał swoje pierwotne zeznania przeciwko A.P. i I.V. (zob. par. 8 powyżej). Wygląda na to, że na pewnym etapie sprawa karna przeciwko A.P. i I.V. została podzielona na dwie sprawy.

12. Nie ma żadnych informacji o sprawie przeciwko I.V., ale pierwszy skarżący złożył zeznania przed sądem pierwszej instancji przeciwko A.P. Sąd pierwszej instancji i sądy apelacyjne zbadały okoliczności towarzyszące wycofaniu zeznań pierwszego skarżącego w dniu 16 czerwca 2009 r., przeprowadziły dowody z zeznań świadków i nagrania audio na tę okoliczność (zob. par. 35 poniżej). Sądy krajowe uznały, że pierwotne zeznania pierwszego skarżącego (zob. par. 8 powyżej) były wiarygodne; stanowiły one podstawę skazania A.P.

13. W dniu 20 kwietnia 2017 r. Sąd Najwyższy, prawomocnym orzeczeniem skazał A.P. za korupcję i wymierzył mu karę trzech lat pozbawienia wolności.

14. Jednocześnie Sąd Najwyższy przekazał sprawę karną przeciwko A.P. dotyczącą zarzutów związanych z uchylaniem się od obowiązku podatkowego do ponownego rozpoznania sądowi apelacyjnemu. Postępowanie w tej sprawie jest obecnie w toku.

B. A. Postępowanie karne prowadzone przeciwko pierwszemu skarżącemu

15. W dniu 4 czerwca 2009 r. oficer śledczy VID FPP, I.S., wszczął postępowanie karne dotyczące uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy. Miało dojść do wykrycia zorganizowanej grupy składającej się z dwudziestu pięciu osób zaangażowanych w szeroko zakrojony proceder uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy, z wykorzystaniem ponad dwustu fikcyjnych firm. Podejrzewano, że pierwszy skarżący był członkiem tej grupy (zob. więcej informacji w par. 20-21 poniżej).

16. Według Rządu to postępowanie karne zostało wszczęte na podstawie informacji uzyskanych w toku czynności operacyjnych, które prowadzono od dnia 1 czerwca 2007 r.

17. Skarżący stanowczo zaprzeczyli tym zarzutom i podkreślili, że pierwszy skarżący nie miał żadnych powiązań z owymi firmami. Pierwszy skarżący twierdził, że jego nazwisko zostało bez żadnego uzasadnienia dodane do listy podejrzanych w prowadzonym śledztwie, z którym nie miał żadnego związku.

18. W dniu 15 czerwca 2009 r. kilku sędziów Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze (Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa) rozpoznało wnioski o wydanie nakazów przeszukania dziewiętnastu różnych lokali w związku z ww. postępowaniem karnym. Wydano nakaz przeszukania domu skarżących. W nakazie tym znajdowała się informacja o charakterze zarzucanych przestępstw (zob. par. 15 powyżej), opisanych przez oficer śledczą VID FPP w jej wniosku o wydanie nakazu. Konkretnie wymieniono ponad sześćdziesiąt firm: cztery firmy, które miały kluczowe znaczenie w zarzucanym procederze uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy oraz sześćdziesiąt dwie inne firmy. Sędzia śledczy zapoznał się z przedłożonymi mu materiałami sprawy karnej i stwierdził, że istnieją wystarczające podstawy, by uznać, że w domu skarżących mogą znajdować się określone dokumenty i przedmioty związane z wymienionymi firmami (dokumenty księgowe, pełnomocnictwa, karty bankowe, hasła cyfrowe i pieczętki firmowe), a także „inne dokumenty i przedmioty, które mogą stanowić istotne dowody w sprawie”. Zarządził przeszukanie i zatrzymanie przedmiotów.

19. W dniu 16 czerwca 2009 r. przeszukano dom skarżących, a pierwszy skarżący został zatrzymany przez policję i doprowadzony do siedziby VID FPP (zob. par. 23-32 i 33-36 poniżej). Pierwszy skarżący twierdził, że „wywarto na niego wpływ i zmuszono” do wycofania zeznań, które złożył w postępowaniu karnym przeciwko A.P. i I.V. Rząd zaprzeczył tym zarzutom.

20. W dniu 18 czerwca 2009 r. pierwszy skarżący został oficjalnie uznany za podejrzanego w związku z postępowaniem karnym wszczętym w dniu 4 czerwca 2009 r. Podejrzewano, że pierwszy skarżący zorganizował przedmiotowy proceder i że w latach 2008 i 2009 wyprowadzono ponad 5 000 000 LVL (około 7 000 000 EUR) przy wykorzystaniu rachunków bankowych czterech firm. Wobec pierwszego skarżącego zastosowano tymczasowe aresztowanie. W dniu 27 listopada 2009 r. zwolniono go za poręczeniem majątkowym. Zastosowano wobec niego kilka środków zapobiegawczych (zakaz opuszczania kraju bez uprzedniego zezwolenia oraz zakaz zbliżania się do określonych osób).

21. W dniu 7 lipca 2009 r. prokurator nadzorujący postępowanie karne w sprawie uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy, na polecenie prokuratora nadrzędnego dokonał przeglądu czynności podjętych przez VID FPP. Stwierdził, że postępowanie karne zostało wszczęte zgodnie z prawem. Ponad sześćdziesiąt firm było zaangażowanych w proceder będący przedmiotem śledztwa, który uruchomiono w celu uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy na szeroką skalę. Osoby zaangażowane w ten proceder sporządzały dokumentację transakcji w ramach opodatkowanej działalności, które w rzeczywistości nie miały miejsca, nie uiszczając podatków, oraz przyjmowały płatności z tytułu tych transakcji. Aby zmienić właściciela tych środków i je otrzymywać, zawierano fikcyjne umowy, m.in. umowy pożyczki. Proceder ten był prowadzony przez

trzy powiązane ze sobą grupy przestępcze, w skład których wchodziło dwadzieścia pięć osób. Na podstawie postanowień sądu przeprowadzono dziewiętnaście przeszukań (dwa z użyciem specjalnej policyjnej jednostki antyterrorystycznej Omega, ze względu na potencjalne zagrożenie ze strony tych grup przestępczych), w wyniku których zabezpieczono dokumenty księgowe, hasła cyfrowe oraz pieczętki ponad dwustu fikcyjnych firm. Osiem osób zostało oficjalnie uznanych za podejrzanych, dwie z nich (w tym pierwszy skarżący) zostały zatrzymane w areszcie, natomiast pozostałe osoby zwolniono. Prokurator nadzorujący nie dopatrzył się niczego, co świadczyłoby o bezprawności czynnościach śledczych podjętych przez funkcjonariuszy VID FPP.

22. W dniu 12 lipca 2011 r. wszystkie środki zabezpieczające, które zastosowano wobec pierwszego skarżącego w toku postępowania karnego przeciwko niemu, zostały uchylone z powodu przekroczenia terminu zakończenia postępowania przygotowawczego. Obecnie sprawę, która znajduje się na etapie postępowania przygotowawczego, prowadzi VID. Trybunał nie otrzymał żadnych dalszych informacji na ten temat.

C. Przeszukanie z 16 czerwca 2009 r.

1. Wydarzenia, które nie są przedmiotem sporu między stronami

23. W dniu 16 czerwca 2009 r. o godz. 7 rano brygada antyterrorystyczna Omega, w skład której wchodziło co najmniej czterech uzbrojonych mężczyzn, bez wcześniejszego ostrzeżenia weszła do domu skarżących przez okna znajdujące się na pierwszym i drugim piętrze. W lokalu znajdowały się cztery osoby: oboje skarżący i ich przyjaciel, A.G. – na pierwszym piętrze, oraz nastoletnia córka drugiej skarżącej – na drugim piętrze.

24. Następnie do domu skarżących weszło pięciu funkcjonariuszy VID FPP, którzy przedstawili skarżącym nakaz przeszukania (oboje skarżący podpisali ów nakaz) i o godz. 7.30 rano przystąpili do przeszukania. Następnie funkcjonariusze specjalnej jednostki policji opuścili dom skarżących. Przeszukanie zakończyło się cztery i pół godziny później, w południe. Zarówno skarżący, jak i A.G. podpisali protokół przeszukania jako osoby, które były przy tym obecne i nie poczynili żadnych uwag ani komentarzy w odpowiedniej rubryce tego protokołu. Na protokole z przeszukania widniał również podpis pierwszego skarżącego pod gotową formułką: „Otrzymałem kopię tego protokołu”.

2. Wersja zdarzeń przedstawiona przez skarżących

25. Nastoletnia córka drugiej skarżącej została wyciągnięta z łóżka przez dwóch funkcjonariuszy specjalnej jednostki policji; od razu zabrali ją na pierwsze piętro, nie pozwalając się ubrać.

26. Wszystkie osoby obecne w domu skarżących, w tym druga skarżąca i jej córka, położono na ziemi, twarzami do podłogi. Pierwszemu skarżącemu związano ręce za plecami. Ktoś przycisnął butem głowę drugiej skarżącej do podłogi i przyłożył do niej broń palną.

27. Następnie funkcjonariusz VID FPP, S.S., zabrał pierwszego skarżącego na bok do sypialni i powiedział mu, że jest to zemsta za jego zeznania przeciwko A.P. i I.V. Na pierwszego skarżącego „wywarto wpływ i zmuszono” go do wycofania zeznań, które złożył w postępowaniu karnym przeciwko A.P. i I.V.

28. Podczas przeszukania w domu skarżących nie zabezpieczono niczego, co wiązałoby się z firmami wymienionymi w nakazie przeszukania. Pierwszy skarżący nie miał żadnych powiązań z firmami wymienionymi w nakazie przeszukania.

3. Wersja zdarzeń przedstawiona przez Rząd

29. W dniu 16 czerwca 2009 r. VID FPP zwróciła się do jednostki antyterrorystycznej Omega o wsparcie w przeprowadzeniu przeszukań w ramach postępowania karnego w sprawie uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy na szeroką skalę. VID FPP miała powody, by sądzić, że napotka zbrojny opór i że ważne dowody (dokumenty, hasła cyfrowe, dowody elektroniczne i nośniki danych) mogą zostać zniszczone. Rząd stwierdził, że z dziewiętnastu przeszukań przeprowadzonych w związku z tymi postępowaniami karnymi, tylko dwa – w tym przeszukanie domu skarżących – przeprowadzono z pomocą specjalnej jednostki policji.

30. Na pierwszym piętrze budynku dwóch funkcjonariuszy specjalnej jednostki policji zlokalizowało skarżących i A.G. Funkcjonariusze kazali całej trójce położyć się na podłodze w salonie i związali ręce pierwszego skarżącego oraz A.G. za plecami. Nie użyto siły fizycznej. Pierwszemu skarżącemu rozwiązano ręce, by mógł podpisać nakaz przeszukania.

31. Na drugim piętrze budynku dwóch funkcjonariuszy specjalnej jednostki policji zlokalizowało córkę drugiego skarżącego. Pozwolono jej się ubrać i zaprowadzono do salonu na drugim piętrze. Posadzono ją na sofie. Nie użyto siły fizycznej.

32. Podczas przeszukania domu zabezpieczono wiele przedmiotów, a mianowicie: kilka plastikowych teczek z dokumentami prawnymi i księgowymi, w tym korespondencję z bankami, hasła cyfrowe, kilka laptopów i dysków twardych, płyty CD i pamięci USB, osiemnaście pieczętek należących do różnych firm, kilka telefonów komórkowych i kart SIM, notatniki papierowe, pokwitowania pocztowe oraz kilka wniosków do odpowiedniego rejestru krajowego o zarejestrowanie nowych firm. Przedmioty te zostały wymienione w protokole przeszukania, który podpisały wszystkie obecne osoby. Nie zgłoszono żadnych skarg ani uwag. Drugiej skarżącej wydano kopię tego protokołu (dla odróżnienia od dokumentu wspomnianego w par. 24 powyżej).

D. Zdarzenia w siedzibie VID FPP w dniu 16 czerwca 2009 r.

33. Po przeszukaniu pierwszy skarżący został zabrany do siedziby VID FPP w Rydze. Pierwszy skarżący został zatrzymany, a protokół z jego zatrzymania sporządził oficer śledczy VID FPP, który nie brał udziału w przeszukaniu.

34. Pierwszy skarżący twierdził, że „wywarto na niego wpływ i zmuszono” do wycofania zeznań, które złożył (również w siedzibie VID FPP) w postępowaniu karnym przeciwko A.P. i I.V. Rząd zaprzeczył tym zarzutom.

35. Pierwszy skarżący zarzucił, że funkcjonariusze VID FPP powiedzieli mu „co ma napisać” w swojej skardze do Prokuratora Generalnego, aby wycofać swoje poprzednie zeznania. Rząd nie zgodził się z tym. Przedstawił nagranie audio i stenogram rozmowy pomiędzy skarżącym a kilkoma funkcjonariuszami VID FPP. Strony nie zgadzają się co do znaczenia i interpretacji tego nagrania dla celów rozpatrywanej sprawy.

36. W protokole sporządzonym w związku z zatrzymaniem pierwszego skarżącego zarejestrowano następujące oświadczenie, złożone przez pierwszego skarżącego w obecności jego obrońcy:

„Uważam, że zatrzymanie mnie jest nieuzasadnione, ponieważ przedmioty zabezpieczone podczas przeszukania nie należą do mnie. Przed zatrzymaniem mnie nie dano mi możliwości wyjaśnienia tej sytuacji.”

E. Rozpatrzenie zażaleń skarżących

1. Odnośnie do nakazu przeszukania domu skarżących

37. W dniu 12 lutego 2010 r. Prezes Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze rozpatrzył zażalenie pierwszego skarżącego na nakaz przeszukania z dnia 15 czerwca 2009 r. Pierwszy skarżący twierdził, że nie było żadnych podstaw prawnych ani uzasadnienia dla objęcia go tym postępowaniem karnym, a przeszukanie było nieuzasadnione. Nie miał on żadnego związku z firmami wymienionymi w nakazie przeszukania. Główni podejrzani w tym postępowaniu karnym nie byli mu znani. Wyraził wątpliwości, czy sędzia śledczy przeanalizował wszystkie materiały sprawy karnej, które zostały mu przedłożone. Pierwszy skarżący skrytykował również sposób przeprowadzenia przeszukania przez funkcjonariuszy VID FPP, który określił jako cyniczny, nieuprzejmy i agresywny.

38. Prezes Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze utrzymał nakaz przeszukania w mocy uznając go za zgodny z prawem i oddalił wszystkie zarzuty, stwierdzając co następuje:

„Po rozpoznaniu skargi złożonej przez [pierwszego skarżącego] oraz zapoznaniu się z całokształtem materiału [sprawy], ... Prezes [Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze] uznaje, że nakaz przeszukania z dnia 15 czerwca 2009 r. wydany przez sędziego

śledczego jest uzasadniony i powinien zostać utrzymany w mocy z następujących powodów.

[...].

Z wniosku [śledczego I.S.] i załączonych dokumentów wynika, że przeszukanie oraz zajęcie dokumentów i przedmiotów, które zostały wymienione w tym wniosku, ułatwi ustalenie okoliczności istotnych dla postępowania karnego.

Jak wynika z nakazu przeszukania, sędzia śledczy nie naruszył żadnych przepisów ustawy o postępowaniu karnym. Jego stwierdzenie, że istniały podstawy do przeprowadzenia przeszukania w domu [skarżących] było uzasadnione. W związku z powyższym Prezes [Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze] uważa, że skarga [pierwszego skarżącego] jest nieuzasadniona i musi zostać oddalona.

[Pierwszy skarżący] w swojej skardze zarzuca, że doszło do naruszenia praw człowieka i innych praw procesowych osób obecnych podczas przeszukania. Prezes [Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze] uważa, że okoliczność ta nie może stanowić podstawy do uznania, że nakaz przeszukania z 15 czerwca 2009 r. był nieuzasadniony.

Zgodnie z art. 337 ust. 2 ustawy o postępowaniu karnym wszelkie skargi dotyczące bezprawności działań podjętych przez funkcjonariuszy [VID] FPP podczas przeszukania wnoszą się do właściwego organu śledczego.

[...].

Postanowienie jest prawomocne i nie podlega zaskarżeniu”.

2. Odnosnie do działań podjętych przez funkcjonariuszy biorących udział w przeszukaniu

(a) Skargi złożone przez pierwszego skarżącego

39. W dniu 28 czerwca 2009 r. pierwszy skarżący, podczas pobytu w areszcie, złożył skargę do Prokuratora Generalnego na bezprawność działań funkcjonariuszy VID FPP. Twierdził, że wszystkie działania podjęte przez VID FPP przeciwko niemu były motywowane zemstą, ponieważ pomógł on w wykryciu skorumpowanych funkcjonariuszy VID FPP i współpracował z KNAB. Podczas przeszukania w dniu 16 czerwca 2009 r. funkcjonariusz S.S. wypowiadał groźby i przekazywał „pozdrowienia” od zatrzymanych funkcjonariuszy VID FPP. Pierwszy skarżący otrzymał również dalsze groźby w pomieszczeniach VID FPP. Został zmuszony do wycofania zeznań, które złożył przeciwko dwóm funkcjonariuszom; funkcjonariusz S.S. podyktował ich treść i groził pierwszemu skarżącemu oraz jego rodzinie. Pierwszy skarżący w swojej skardze zaznaczył, że nie chce wycofywać zeznań, które złożył przeciwko dwóm funkcjonariuszom.

40. Jego skarga została przekazana do Biura Bezpieczeństwa Wewnętrznego organów policji państwowej (*Valsts policijas Iekšējās drošības birojs*) – organu odpowiedzialnego za rozpatrywanie skarg przeciwko organom policji państwowej. Ponieważ jednak skarga pierwszego skarżącego dotyczyła funkcjonariusza S.S. z VID FPP, Biuro Bezpieczeństwa Wewnętrznego organów policji państwowej nie mogło rozpatrzyć tej skargi i przekazało ją do VID FPP.

41. W dniu 21 lipca 2009 r. dyrektor VID FPP udzielił następującej odpowiedzi, która została wysłana na adres domowy pierwszego skarżącego i którą pierwszy skarżący otrzymał dopiero po zwolnieniu z aresztu:

„W dniu 15 lipca 2009 r. Wydział Policji Finansowej Państwowej Służby Skarbowej otrzymał Pana skargę z 28 czerwca 2009 r., która była skierowana do Prokuratora Generalnego. Przekazane przez Pana informacje zostały poddane analizie. Okoliczności faktyczne, będące przedmiotem Pana skargi, nie zostały potwierdzone i nie stwierdzono żadnych naruszeń w czynnościach funkcjonariuszy VID FPP podczas Pana zatrzymania”.

42. W dniu 7 sierpnia 2009 r., w odpowiedzi na skargę pierwszego skarżącego z dnia 16 czerwca 2009 r. (zob. par. 10 i 35 powyżej) prokurator poinformował, że nie stwierdził żadnych naruszeń ustawy o czynnościach operacyjnych (*Operatīvās darbības likums*) w działaniach funkcjonariuszy KNAB.

43. W dniach 23 listopada 2009 r., 4 stycznia oraz 9 lutego 2010 r. prokuratorzy różnych szczebli rozpatrywali skargi złożone przez pełnomocnika skarżących, w których podniesione zostały różne kwestie dotyczące dostępu do materiałów sprawy karnej (nakazu przeszukania i protokołu przeszukania), a także zasadności i zgodności z prawem zatrzymania pierwszego skarżącego oraz odpowiedzi VID FPP na skargę pierwszego skarżącego z dnia 28 czerwca 2009 r. Skargi te zostały oddalone. Zauważono, że (i) przeszukanie zatwierdził sędzia śledczy; (ii) udział specjalnej jednostki policji był uzasadniony (prokurator powołał się na art. 54 i 55 ustawy o strukturze administracji państwowej (*Valsts pārvaldes iekārtas likums*) oraz na przepisy wewnętrzne policji); oraz że (iii) oboje skarżący i A.G. byli obecni, podpisali protokół przeszukania i nie zgłosili żadnych zastrzeżeń. Pierwszemu skarżącemu wydano kopię protokołu przeszukania. Działania funkcjonariuszy VID FPP były uzasadnione i zgodne z prawem. Prokuratorzy nie dopatrzili się żadnych naruszeń ustawy o postępowaniu karnym (*Kriminālprocesa likums*). Stwierdzono, że przeszukanie było zgodne z prawem i uzasadnione.

44. W dniu 5 marca 2010 r. inny prokurator, rozpatrując skargę pierwszego skarżącego, nie stwierdził żadnych naruszeń prawa krajowego w odniesieniu do przeszukania z dnia 16 czerwca 2009 r.; odniósł się również do odpowiedzi udzielonych pełnomocnikowi skarżącego w tym zakresie (zob. par. 43 powyżej). Zarzut pierwszego skarżącego, że działania VID FPP były motywowane zemstą, został oddalony jako bezpodstawny. Nie znaleziono żadnych dowodów na to, że S.S. wywarł fizyczny lub psychologiczny wpływ na pierwszego skarżącego, kierując ustne groźby pod jego adresem.

(b) Skargi drugiej skarżącej dotyczące przeszukania z dnia 16 czerwca 2009 r.

45. W dniu 29 czerwca 2009 r. druga skarżąca złożyła skargę do prokuratury na bezprawność działań funkcjonariuszy VID FPP oraz jednostki

Omega. Zarzuciła również, że bezpieczeństwo pierwszego skarżącego było zagrożone. Prokurator nadzorujący zażądał informacji w tym zakresie od organów policji państwowej i VID FPP. W szczególności zwrócił się do władz policji państwowej o wyjaśnienie (i) czy wsparcie specjalnej jednostki policji zostało zorganizowane w sposób zgodny z prawem oraz (ii) który akt prawny dopuszczał udzielenie wsparcia przez jednostkę specjalną. VID FPP został ponadto poproszony o wyjaśnienie, czy użycie jednostki antyterrorystycznej Omega było konieczne i uzasadnione, czy funkcjonariusze VID FPP przeprowadzili przeszukanie zgodnie z prawem oraz czy funkcjonariusz S.S. uczestniczył w przeszukaniu.

46. W dniu 10 sierpnia 2009 r. organy policji państwowej udzieliły odpowiedzi. Zgodnie z posiadanymi informacjami VID FPP miał powody, by podejrzewać, że podejrzani mogą stawiać opór i utrudniać czynności śledcze, w tym dopuszczalne przeszukania. Aby tego uniknąć, konieczna była pomoc specjalnej jednostki policji, która była uprawniona do udzielenia takiego wsparcia na podstawie swoich przepisów wewnętrznych. Biorąc pod uwagę przepisy art. 54 i art. 55 ustawy o strukturze administracji państwowej, które określają ogólne zasady współpracy między organami państwowymi, zdecydowano się na udzielenie wsparcia VID FPP.

47. W dniu 12 sierpnia 2009 r. VID FPP udzielił odpowiedzi. Zgodnie z posiadanymi przez ten wydział informacjami pierwszy skarżący był wcześniej karany za przestępstwa popełnione w latach 1999 i 2008. W 2007 r. prokuratura wystosowała za nim list gończy. Ogółem VID FPP przekazał trzy sprawy karne przeciwko niemu do prokuratury (w celu przedstawienia zarzutów). Wstępna obserwacja domu skarżących poprzedzająca przeszukanie wykazała, że: (i) dom był położony w odległej okolicy; (ii) do posesji prowadziła tylko jedna droga; (iii) posesja była otoczona dwumetrowym płotem (co wymagało szybkiego działania podczas przeszukania); (iv) teren posesji był strzeżony przez dwa psy; (v) na terenie obecnych było kilku mężczyzn, którzy mogli być uzbrojeni; (vi) planowano zatrzymanie; oraz (vi) istniała możliwość, że osoby obecne na miejscu mogą stawić zbrojny opór. Biorąc pod uwagę (i) osobowość pierwszego skarżącego, (ii) możliwość znalezienia ważnych dowodów, (iii) fakt, że nie można było dopuścić do ich zniszczenia, oraz (iv) wyniki wstępnej obserwacji, postanowiono zwrócić się do jednostki antyterrorystycznej Omega o wsparcie w wejściu do domu skarżących. Funkcjonariusz S.S. uczestniczył w przeszukaniu. Osoby obecne podczas przeszukania nie zgłosiły żadnych skarg.

48. W dniach 24 sierpnia 2009 r. oraz 22 stycznia i 25 lutego 2010 r. prokuratorzy różnych szczebli rozpatrywali skargi złożone przez drugą skarżącą. Podniosła ona rozmaite kwestie dotyczące dostępu do materiałów sprawy karnej (nakazu przeszukania i protokołu przeszukania) oraz legalności przeszukania z dnia 16 czerwca 2009 r. Skargi te zostały oddalone. Prokuratorzy zauważyli, że (i) przeszukanie zatwierdził sędzia śledczy; (ii)

udział specjalnej jednostki policji był uzasadniony; (iii) oboje skarżący i A.G. byli obecni, podpisali protokół przeszukania i nie zgłosili żadnych zastrzeżeń. Pierwszemu skarżącemu wydano kopię protokołu przeszukania. Działania VID FPP i funkcjonariuszy Omegi były uzasadnione i zgodne z prawem. Prokuratorzy nie dopatrzili się żadnych naruszeń przepisów ustawy o postępowaniu karnym. Stwierdzono, że przeszukanie było zgodne z prawem i uzasadnione. W ostatniej odpowiedzi, datowanej na 25 lutego 2010 r., znalazła się adnotacja, że odpowiedź ta stanowi ostateczną decyzję w odniesieniu do kwestii w niej określonych.

49. W dniu 19 marca 2010 r. inny prokurator, na wniosek prokuratora nadrzędnego, rozpatrzył skargę drugiej skarżącej na czynności funkcjonariuszy specjalnej jednostki policji podczas przeszukania. Zanim udzielił odpowiedzi, otrzymał raport wewnętrzny z dnia 12 marca 2010 r., którego sporządzenie zlecił odpowiedniemu wydziałowi policji państwowej. Raport ten można podsumować następująco. Zgodnie z wewnętrznym regulaminem jednostki antyterrorystycznej Omega, jej funkcjonariusze mieli udzielać wsparcia organom ścigania, jeżeli te napotykały trudności w: (i) wykrywaniu „poważnych” i „bardzo poważnych” przestępstw, (ii) zatrzymaniu podejrzanych oraz (iii) znajdowaniu i zabezpieczaniu dowodów rzeczowych. Jednostka specjalna udzieliła wsparcia VID FPP w przeprowadzeniu przeszukania w domu skarżących, w celu: (i) zapobieżenia zniszczeniu dowodów oraz (ii) zatrzymania podejrzanych, ponieważ z wstępnych czynności operacyjnych wynikało, że jeden z podejrzanych miał w swoim domu kilka sztuk zarejestrowanej broni palnej (zob. par. 88 poniżej) i był uzbrojony, zaś na terenie posesji znajdował się pies stróżujący. Co więcej, cechy osobowości jednego z podejrzanych wskazywały na ryzyko, że może on stawiać zbrojny opór i zniszczyć dowody. W odpowiedzi udzielonej drugiej skarżącej prokurator stwierdził, że funkcjonariusze Omega działali zgodnie z przepisami wewnętrznymi i z uwzględnieniem okoliczności. Nie naruszyli oni prawa krajowego. Odpowiedź mogła zostać poddana dalszej kontroli przez prokuratora wyższego szczebla; taka kontrola nie miała miejsca.

(c) Skargi drugiej skarżącej dotyczące jej rzeczy osobistych

50. W dniu 10 grudnia 2009 r. druga skarżąca złożyła wniosek o zwrot kilku przedmiotów (jednego komputera stacjonarnego i jednego komputera przenośnego, trzech telefonów komórkowych, dwóch twardych dysków, drukarki laserowej, czarnego aparatu fotograficznego i karty pamięci), które stanowiły jej własność, a które zostały zabezpieczone podczas przeszukania.

51. W dniu 3 lutego 2010 r. śledczy VID FPP oddalił ten wniosek, ponieważ na tym etapie postępowania przygotowawczego „nie stwierdzono, by przedmioty te nie miały wartości dowodowej”. Druga skarżąca została poinformowana o tej decyzji oraz o możliwości zmiany tej decyzji przez

prokuratora nadzorującego na każdym etapie postępowania przygotowawczego.

52. W dniu 3 lutego 2012 r. druga skarżąca złożyła skargę do prokuratora nadzorującego, zwracając się o zwrot kilku przedmiotów (zob. par. 50 powyżej, jak również torby na komputer przenośny i męskiej teczki), które stanowiły jej własność, a które zostały zabezpieczone podczas przeszukania, oraz o uchylenie decyzji odmownej z dnia 3 lutego 2010 r.

53. W dniu 9 marca 2012 r. prokurator nadzorujący oddalił tę skargę, stwierdzając, że decyzja odmowna była zgodna z prawem. Nie było podstaw do jej uchylenia i zwrócenia tych przedmiotów drugiej skarżącej. Druga skarżąca została poinformowana o możliwości ponownego wnioskowania o zwrot tych przedmiotów. Biorąc pod uwagę fakt, że przeszukanie przeprowadzono w domu pierwszego skarżącego, a z materiałów sprawy wynikało, że przedmioty te mogą należeć do innej osoby (zob. par. 36 powyżej), druga skarżąca musiała udowodnić, że przedmioty te należą do niej i nie wystarczyło samo wymienienie ich jako jej własności. Odpowiedź ta mogła być poddana dalszej kontroli przez prokuratora wyższego szczebla. Nie przeprowadzono jednak takiej dalszej kontroli.

F. Czynności wyjaśniające związane ze skargami pierwszego skarżącego

54. Od grudnia 2009 r. do kwietnia 2010 r. prokurator odpowiedzialny za postępowanie karne przeciwko dwóm policjantom przeprowadził szereg czynności wyjaśniających związanych ze skargami pierwszego skarżącego na zdarzenia z dnia 16 czerwca 2009 r. Przesłuchał skarżących, A.G. oraz różnych funkcjonariuszy VID FPP (w tym tych, którzy uczestniczyli w przeszukaniu), a także zażądał informacji od VID FPP. Przeprowadzono przesłuchanie krzyżowe pierwszego skarżącego z udziałem funkcjonariusza S.S. Obaj zgodzili się poddać badaniu poligraficznemu, którego wyniki wskazały, że żaden z nich nie kłamał.

55. W dniu 7 maja 2010 r. prokurator wyodrębnił materiały odnoszące się do sprawy karnej przeciwko dwóm policjantom i wszczął nowe postępowanie karne w związku ze zdarzeniami z dnia 16 czerwca 2009 r. w zakresie zarzutów pierwszego skarżącego.

56. W dniu 15 lutego 2011 r. pierwszy skarżący uzyskał status pokrzywdzonego w ramach tego postępowania karnego.

57. W dniu 28 marca 2011 r. prokurator zapoznał się z dwoma plikami audio, które zostały nagrane przez funkcjonariusza VID FPP o nieustalonej tożsamości w dniu 16 czerwca 2009 r. (zob. par. 35 powyżej), oraz ich transkrypcją.

58. Według Rządu, postępowanie w sprawie zdarzeń z dnia 16 czerwca 2009 r. obecnie znajduje się na etapie postępowania przygotowawczego prowadzonego przez organy ścigania. Według skarżących postępowanie to

zostało zakończone z powodu upływu terminu przedawnienia, który wynosił dziesięć lat.

II. ISTOTNE PRZEPISY PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

59. W dniu 14 września 2006 r. Komitet Ekspertów Rady Europy ds. Oceny Środków Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowaniu Terroryzmu (MONEYVAL) przyjął Szczegółowy Raport z Oceny w ramach Trzeciej Rundy dotyczący Łotwy, w następstwie wizyty zespołu ekspertów Międzynarodowego Funduszu Walutowego na Łotwie, przeprowadzonej w dniach 8-24 marca 2006 r. Raport zawierał następujące stwierdzenia:

„Ogólna sytuacja związana z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu

48. **Łotwa jest narażona na wykorzystywanie do prania pieniędzy ze względu na wiele czynników, w tym położenie geograficzne.** Jest ona głównym punktem tranzytowym w handlu między Europą Zachodnią a krajami WNP, wykorzystując swoje porty na Morzu Bałtyckim oraz granice lądowe z innymi krajami bałtyckimi, Rosją i Białorusią [...]

49. **Zidentyfikowano transakcje finansowe związane z dochodami z przestępstwa przechodzące przez łotewski system finansowy.** Wysoki wolumen transakcji stanowi wyzwanie dla instytucji finansowych, jeśli chodzi o potwierdzenie prawdziwego celu transakcji finansowych. Główna trudność polega na tym, że zanim pieniądze dotrą na Łotwę, trudno jest je zidentyfikować jako pochodzące z przestępstwa

[...].

51. **Ogólnie rzecz biorąc, odnotowany wskaźnik przestępczości na Łotwie jest stosunkowo niski [...]** Główne rodzaje działalności przestępczej uznawane przez organy za przestępstwa źródłowe dla prania pieniędzy to handel narkotykami, handel ludźmi, uchylanie się od obowiązku podatkowego i wyłudzenie podatku VAT [...] Nieustannie pojawiają się zarzuty korupcji w sektorze publicznym, w tym miało miejsce kilka bardzo nagłośnionych przypadków [...]

60. W dniu 5 lipca 2012 r. MONEYVAL przyjął Raport z Oceny Wzajemnej w ramach Czwartej Rundy dotyczący Łotwy, w następstwie wizyty ekspertów MONEYVAL i Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy przeprowadzonej w dniach 9-13 maja 2011 r. Raport zawierał następujące stwierdzenia:

„1.2. Ogólna sytuacja związana z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu

8. Położenie geograficzne Łotwy, z jej portami na Morzu Bałtyckim i granicami lądowymi z innymi krajami bałtyckimi, czyni z niej strategiczny punkt tranzytowy. Obecne zagrożenia i podatności związane z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu, z którymi boryka się Łotwa, dotyczą »szarej strefy« i procederów phishingu za granicą. Pranie pieniędzy na Łotwie ma związek głównie z nielegalnymi dochodami generowanymi przez:

- uchylanie się od obowiązku podatkowego (VAT), które zostało uznane za krajowe przestępstwo źródłowe. Nielegalne dochody są prane na Łotwie lub

w innych krajach (m.in. w Estonii lub na Litwie), głównie poprzez tworzenie dużych systemów transakcji realizowanych przez kilka osób prawnych.”

61. W dniu 4 lipca 2018 r. MONEYVAL przyjął Raport z Oceny Wzajemnej w ramach Piątej Rundy dotyczący Łotwy, w następstwie wizyty zespołu oceniającego w dniach 30 października - 10 listopada 2017 r. Zespół ten poczynił następujące spostrzeżenia (przypisy dolne pominięto):

„Zagrożenia związane z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu oraz zakres zagadnień związanych z wyższym ryzykiem

Przegląd zagrożeń związanych z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu

Zagrożenia związane z praniem pieniędzy

4. Krajowa ocena ryzyka określa nielegalną działalność gospodarczą, - a w szczególności korupcję i łapownictwo (w tym sprzeniewierzenie środków publicznych), oszustwa (w tym przy udziale fikcyjnych firm) oraz uchylanie się od obowiązku podatkowego jako główne zagrożenia dla prania pieniędzy na Łotwie [...]

5. Krajowa ocena ryzyka uznaje nielegalną działalność gospodarczą za kolejne główne zagrożenie związane z praniem pieniędzy. Przestępstwa gospodarcze przewyższają pod względem zagrożenia inne, bardziej konwencjonalne przestępstwa generujące zyski, takie jak handel narkotykami. W analizowanym okresie trzy główne przestępstwa źródłowe to uchylanie się od obowiązku podatkowego, oszustwa (w tym przy udziale fikcyjnych firm), a także korupcja i łapownictwo (w tym sprzeniewierzenie środków publicznych).

6. Na ogólne ryzyko prania pieniędzy na Łotwie znaczący wpływ ma również przestępczość zorganizowana. Według krajowej oceny ryzyka zagrożenia związane z praniem pieniędzy, które wynikają z działalności międzynarodowych zorganizowanych grup przestępczych (ZGP), ocenia się jako wysokie. Bliskość i silne powiązania finansowe Łotwy z członkami Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP) ułatwiają regionalnym ZGP dostęp do systemu finansowego Łotwy, a w konsekwencji do międzynarodowego systemu finansowego. Wiadomo, że ZGP z WNP wywierają wpływ na organizacje krajowe. W rzeczywistości na Łotwie działa około 80 ZGP [...], z czego tylko 10-12 grup jest aktywnych w obszarze poważnej i zorganizowanej przestępczości o wymiarze międzynarodowym. Działalność ZGP na Łotwie związana jest z powszechnie znanymi rodzajami przestępstw: tj. przemyceniem substancji odurzających/psychotropowych, broni/amunicji i produktów objętych akcyzą, handlem ludźmi, szantażem i windykacją długów, które często kryją się za legalną działalnością handlową, a także z oszustwami i cyberprzestępstwami charakterystycznymi dla Łotwy.

7. Wzrost przestępczości zorganizowanej na Łotwie dodatkowo potęguje wysoki poziom korupcji w służbach państwowych, a także szara strefa gospodarki [...].”

III. WŁAŚCIWE PRZEPISY PRAWA KRAJOWEGO

A. Ustawa o postępowaniu karnym

62. Artykuły od 179 do 185 ustawy o postępowaniu karnym (*Kriminālprocesa likums*) określają ogólne zasady przesłuchania. Przesłuchanie lokalu można przeprowadzić, jeśli istnieją wystarczające

podstawy (*pietiekams pamats*), by przypuszczać, że dany przedmiot może znajdować się w tym lokalu (art. 179 ust. 1). Celem przeszukania musi być znalezienie przedmiotów i dokumentów, które mają znaczenie dla sprawy karnej (art. 179 ust. 2). W ramach zwykłej procedury wydawania nakazu przeszukania sędzia śledczy lub sąd zatwierdzają przeszukanie na wniosek właściwego organu śledczego (*procesa virzītājs*), po zapoznaniu się z materiałami sprawy złożonymi na poparcie tego wniosku (art. 180 ust.1). Nakaz przeszukania musi wskazywać, jakie przedmioty i dokumenty będą poszukiwane i zabezpieczane przez określony w nim organ krajowy, gdzie, w którym domu i w związku z jakim postępowaniem (art. 180 ust. 2). Przeszukanie przeprowadza się w obecności osoby, której mieszkanie jest przeszukiwane, lub dorosłego członka jej rodziny (art. 181 ust. 1).

63. Art. 182 tej ustawy reguluje tryb przeszukiwania. Daną osobę należy zapoznać z treścią nakazu przeszukania i musi ona podpisać ten nakaz, aby potwierdzić zapoznanie się z jego treścią (art. 182 ust. 2). Zgodnie ze znowelizowanymi przepisami obowiązującymi od 4 lutego 2010 r. kopię nakazu przeszukania należy również wydać osobie, w której lokalu odbywa się przeszukanie. Przedmioty i dokumenty wymienione w nakazie przeszukania, a także inne przedmioty i dokumenty, które mogą mieć znaczenie dla sprawy, podlegają zatrzymaniu (art. 182 ust. 6). Zatrzymane przedmioty i dokumenty należy opisać w urzędowym protokole oraz, w miarę możliwości, umieścić w workach i zabezpieczyć (art. 182 ust. 8).

64. Art. 185 tej ustawy stanowi, że kopię protokołu przeszukania wydaje się osobie, u której przeprowadzono przeszukanie, lub dorosłemu członkowi jej rodziny.

65. Art. 337 tej ustawy określa tryb rozpatrywania zażaleń. Zażalenie adresuje się i składa do właściwego organu; zażalenie można również złożyć do urzędnika, którego działanie lub decyzja są przedmiotem zażalenia (ust. 1). Zażalenie na działanie lub decyzję śledczego lub jego bezpośredniego przełożonego rozpoznaje prokurator nadzorujący, którego działanie lub decyzję ocenia prokurator wyższego szczebla. Zażalenie na działanie lub decyzję sędziego śledczego rozpoznaje prezes sądu, przy którym działa sędzia śledczy (ust. 2). Rozpoznając zażalenie, prezes sądu musi rozstrzygnąć sprawę co do istoty; jego decyzja jest ostateczna (ust. 4).

B. Prawo administracyjne

66. Odpowiednie fragmenty ustawy o strukturze administracji państwowej (*Valsts pārvaldes iekārtas likums*) brzmią jak następuje:

Artykuł 54 - Podstawowe przepisy dotyczące współpracy

„1. Instytucje współpracują ze sobą przy wykonywaniu swoich funkcji i zadań.

2. Instytucja, która otrzymała wniosek o współpracę od innej instytucji, może odmówić współpracy tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki odmowy określone w art. 56 niniejszej ustawy.

3. Współpraca instytucjonalna jest nieodpłatna, chyba że zewnętrzne przepisy ustawowe i wykonawcze stanowią inaczej.

4. Instytucje mogą współpracować zarówno w poszczególnych sprawach, jak i w sposób stały. W przypadku stałej współpracy instytucje mogą zawierać umowy międzywydziałowe (art. 58-60).

5. Współpracujące osoby publiczne mogą zawierać umowy o współpracy (art. 61).

6. W ramach współpracy instytucje przekazują niezbędne informacje w formie elektronicznej, chyba że przepisy zewnętrzne stanowią inaczej, oraz o ile przekazanie informacji nie jest sprzeczne z przepisami dotyczącymi przekazywania informacji zawartymi w ustawach i rozporządzeniach. Procedury, według których odbywa się wymiana takich informacji, jak również sposób zapewniania i poświadczania prawdziwości takich informacji, określa Rada [Ministrów].”

Artykuł 55 – Przedmiot współpracy instytucjonalnej

„1. Instytucja może zaproponować, by inna instytucja zapewniła udział poszczególnych urzędników administracyjnych w wykonywaniu określonych zadań administracyjnych.

2. Instytucja, przestrzegając ograniczeń określonych w przepisach ustawowych i wykonawczych, może zwrócić się do innej instytucji o udostępnienie informacji, które są w jej posiadaniu.

3. Instytucja może zwrócić się do innej instytucji o wydanie opinii w sprawie, która należy do kompetencji instytucji wydającej opinię.

4. Za obopólną zgodą i w granicach swoich kompetencji instytucje mogą ustalić inny przedmiot współpracy.”

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 8 KONWENCJI

67. Skarżący zarzucili, że przeszukanie z dnia 16 czerwca 2009 r. było bezprawne i przeprowadzone w sposób agresywny, z lekceważeniem dobra dziecka drugiej skarżącej. Twierdzili, że przeszukanie odbyło się bez uprzedzenia (które umożliwiłoby dobrowolne podporządkowanie się) i wyrządziło szkody majątkowe (m.in. wybite szyby). Twierdzili, że udział specjalnej jednostki policji nie był konieczny. Zwrócili również uwagę na brak gwarancji proceduralnych. Powołali się na art. 8 Konwencji, który stanowi:

„1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe,

bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób.”

68. Rząd zakwestionował te argumenty.

A. Dopuszczalność

69. Rząd podniósł, że druga skarżąca nie wyczerpała dostępnych środków odwoławczych. Rząd stwierdził, że ostateczna decyzja dotycząca skorzystania z pomocy jednostki antyterrorystycznej Omega przy przeszukiwaniu w dniu 16 czerwca 2009 r. została zawarta w postanowieniu z dnia 19 marca 2010 r. (zob. par. 49 powyżej) i że skarżąca nie złożyła na nie zażalenia.

70. Skarżący nie podzielili tego stanowiska. Twierdzili, że ostateczna decyzja w odniesieniu do drugiej skarżącej dotycząca legalności przeszukania została podjęta w dniu 25 lutego 2010 r. (zob. par. 48 powyżej).

71. Trybunał zauważył, że zakres skargi wniesionej przez skarżących nie ogranicza się do skorzystania z pomocy jednostki antyterrorystycznej Omega przy przeszukaniu. Ich skarga odnosi się do zgodności z prawem i proporcjonalności tej ingerencji w korzystanie z ich prawa do życia prywatnego, rodzinnego i domu (zob. par. 74 poniżej). Kwestie dotyczące zgodności z prawem nakazu przeszukania domu skarżących zostały poddane analizie w dniu 12 lutego 2010 r. przez Prezesa Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze (zob. par. 37 i 38 powyżej). Ponadto, w odpowiedzi na skargi złożone przez skarżących i ich pełnomocnika, prokuratorzy kilku szczebli zbadali rozmaite kwestie dotyczące zgodności z prawem samego przeszukania oraz czynności podjętych przez funkcjonariuszy w tym zakresie. Prokuratorzy rozważyli także, czy skorzystanie z pomocy specjalnej jednostki policji było uzasadnione i uznali, że tak właśnie było. Jeżeli chodzi konkretnie o drugą skarżącą, decyzja z dnia 25 lutego 2010 r. wyraźnie wskazywała, że jest ostateczna w odniesieniu do kwestii będących jej przedmiotem (zob. par. 48 powyżej *in fine*).

72. W tych okolicznościach Trybunał nie może przyjąć argumentu Rządu, że druga skarżąca powinna była złożyć nowe zażalenia w prokuraturze w związku z odpowiedzią z dnia 19 marca 2010 r. (zob. par. 49 powyżej). Prokuratorzy kilku szczebli zbadali już działania funkcjonariuszy jednostki antyterrorystycznej Omega w ramach przeszukania i uznali je za zgodne z prawem i uzasadnione. W związku z tym Trybunał odrzuca zastrzeżenie Rządu dotyczące niewyczerpania krajowych środków odwoławczych.

73. Trybunał zauważył, że skarga nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona w rozumieniu art. 35 ust. 3 lit. a Konwencji, ani nie jest niedopuszczalna z jakichkolwiek innych względów. Musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Przedmiot skargi

1. Argumenty stron

(a) Skarżący

74. Skarżący utrzymywali, że doszło do ingerencji w korzystanie z ich prawa życia prywatnego, rodzinnego i domu. Nie zaprzeczyli, że w świetle ustawy o postępowaniu karnym istniała podstawa prawna do ingerencji. Nie podnieśli również żadnego merytorycznego argumentu dotyczącego jakości przepisów prawa. Jednakże kwestionując stanowisko Rządu stwierdzili, że nie dano im możliwości zapoznania się z nakazem przeszukania i nie wydano im kopii protokołu przeszukania. Na pierwszego skarżącego „wywarto nacisk”, by podpisał te dokumenty.

75. Zasadniczo skarżący twierdzili, że ingerencja w korzystanie z ich praw wynikających z art. 8 nie służyła żadnemu uzasadnionemu celowi. Zdaniem skarżących przeszukanie zostało przeprowadzone w odwecie za zeznania pierwszego skarżącego przeciwko dwóm funkcjonariuszom VID FPP. Prawdziwym celem przeszukania było zastraszenie i zmuszenie pierwszego skarżącego do zmiany zeznań, co też – po spędzeniu całego dnia w kajdankach w obecności licznych funkcjonariuszy VID FPP – pierwszy skarżący ostatecznie uczynił.

76. Skarżący twierdzili, że przeszukanie było nieuzasadnione. Pierwszy skarżący nie miał żadnego związku z firmami, które brały udział w procedurze uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy, który był przedmiotem śledztwa. Nie był ich właścicielem, ani nawet dla nich nie pracował. Spółki niewymienione w nakazie przeszukania, ale których dokumenty i przedmioty zostały faktycznie zabezpieczone podczas przeszukania, również nie miały żadnego związku z firmami wymienionymi w nakazie przeszukania. Podsumowując, nakaz przeszukania nie był oparty na uzasadnionych podejrzeniach wobec pierwszego skarżącego.

77. W odpowiedzi na argument Rządu dotyczący konieczności skorzystania ze wsparcia specjalnej jednostki policji przy przeszukiwaniu skarżący podkreślili, że informacje uzyskane podczas czynności operacyjnych były błędne, ponieważ na terenie posesji nie było uzbrojonych ludzi ani psów stróżujących. To potwierdzało, że informacje operacyjne na ten temat wymyślono, aby uzyskać wsparcie specjalnej jednostki policji bez żadnego realnego uzasadnienia. Nawet funkcjonariusze Omegi byli zaskoczeni stwierdziwszy po wejściu do domu skarżących, że nie było podstaw, by zwracać się o wsparcie ich jednostki.

78. Pierwszy skarżący zarzucił, że jego skarga na działania funkcjonariusza S.S., który pracował w VID FPP, a po przeprowadzeniu postępowania przygotowawczego w sprawie przedmiotowych zdarzeń zrezygnował z pracy, została rozpatrzona przez dyrektora tego właśnie

wydziału. Co więcej, skarżący otrzymał odpowiedź od dyrektora dopiero po zwolnieniu z aresztu, czyli około pięciu miesięcy później.

79. Rzeczy osobiste drugiej skarżącej nie zostały jej zwrócone, a jej wnioski w tym zakresie były odrzucane. Skarżący nie skomentowali twierdzenia Rządu, że według zeznań pierwszego skarżącego rzeczy te należały do kogoś innego.

80. Zdaniem skarżących postępowanie karne przeciwko pierwszemu skarżącemu podlegało umorzeniu z uwagi na fakt, że cztery firmy, które stanowiły główne ogniwa podejrzanych procedurów, ogłosiły upadłość. W każdym razie postępowanie to, a także wykryty w jego toku proceder, dotyczyły innych osób, z którymi pierwszy skarżący nie miał żadnego związku.

(b) Rząd

81. Rząd przyznał, że przeszukanie w domu skarżących stanowiło ingerencję w ich prawo do poszanowania życia prywatnego. Uważał jednak, że ingerencja ta była przewidziana przez prawo, miała zgodny z prawem cel i była konieczna w demokratycznym społeczeństwie.

82. Po pierwsze, przeszukanie zatwierdził sędzia śledczy, zgodnie z art. 179-182 ustawy o postępowaniu karnym. Jego decyzja została utrzymana w mocy przez Prezesa Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze. Na poparcie swojej argumentacji Rząd przedstawił kopie nakazu przeszukania i protokołu przeszukania, wskazując, że skarżący podpisali te dokumenty nie wnosząc żadnych zastrzeżeń ani uwag (zob. par. 24 i 32 powyżej). W związku z powyższym, krajowe wymogi proceduralne dotyczące przeprowadzania przeszukań zostały spełnione.

83. Po drugie, przedmiotowa ingerencja służyła uzasadnionemu celowi zapobiegania przestępczości, ponieważ nastąpiła w ramach postępowania karnego dotyczącego uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy.

84. Rząd zaprzeczył, jakoby postępowanie karne przeciwko pierwszemu skarżącemu zostało wszczęte w odwecie za jego zeznania przeciwko dwóm funkcjonariuszom VID FPP. Wskazał, że czynności operacyjne w sprawie przestępstw uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy, w związku z którymi pierwszy skarżący został zatrzymany, wszczęto w dniu 1 czerwca 2007 r., czyli zanim złożył on zeznania przeciwko tym funkcjonariuszom. Jeśli chodzi o funkcjonariusza S.S., Rząd potwierdził, że rzeczywiście zrezygnował on ze stanowiska w VID FPP, ale został przyjęty do Izby Adwokackiej.

85. Rząd stwierdził również, że taka ingerencja była „konieczna w demokratycznym społeczeństwie”. Zauważył, że sędzia śledczy wydał nakaz przeszukania po zapoznaniu się z materiałami sprawy przedstawionymi mu przez VID FPP. Istniały wystarczające podstawy, aby uznać, że mogą zostać odnalezione ważne dowody. Ze względu na dużą skalę, powagę i ogólne

negatywne skutki budżetowe przestępstw takich jak uchylanie się od obowiązku podatkowego i pranie pieniędzy, istniała pilna potrzeba społeczna uzasadniająca przeszukanie domu skarżących.

86. Odnosząc się do informacji przekazanych przez VID FPP Rząd stwierdził, że o wsparcie specjalnej jednostki policji zwracano się tylko w szczególnie skomplikowanych przypadkach, kiedy pojawiały się informacje, że funkcjonariusze dokonujący przeszukania mogliby zostać pozbawieni szybkiego i nieograniczonego dostępu do pomieszczeń, co z kolei mogłoby doprowadzić do zniszczenia ważnych dowodów. W okresie trzech i pół roku (od 1 stycznia 2009 r. do 1 czerwca 2012 r.) VID FPP sześciokrotnie zwracał się o wsparcie do specjalnej jednostki policji. VID FPP miał bardzo ograniczone możliwości zapewnienia szybkiego i natychmiastowego dostępu do miejsc przeszukania z jednoczesnym zagwarantowaniem bezpieczeństwa swoim funkcjonariuszom. Podczas przeszukań często napotykał na opór. Biorąc pod uwagę specyfikę przestępstw finansowych, dowody takie jak dokumenty prawne, finansowe i bankowe oraz nośniki danych mogą zostać zniszczone (pocięte w niszczarce lub spalone) w ciągu kilku minut lub zniszczone zdalnie, a nawet najdrobniejsze opóźnienie może doprowadzić do zniszczenia dowodów.

87. Rząd stwierdził, że wstępne czynności operacyjne wykazały, iż funkcjonariusze mogą spotkać się z odmową udzielenia dostępu do dwóch konkretnych miejsc, z których jedno było domem skarżących. Wstępna obserwacja przeprowadzona przez VID FPP dostarczyła następujących informacji: dom skarżących znajdował się w odległym miejscu z jedną drogą prowadzącą do posesji, był otoczony wysokim płotem, a posesji pilnowały psy. Podczas czynności operacyjnych ustalono, że na terenie posesji znajdowało się kilku uzbrojonych mężczyzn, którzy mogli opóźnić jakiegokolwiek przeszukanie i zniszczyć dowody (Rząd odniósł się do wniosku o wsparcie wystosowanego w dniu 16 czerwca 2009 r. – zob. par. 29 powyżej). Podsumowując, Rząd twierdził, że VID FPP wziął pod uwagę następujące czynniki przy podejmowaniu decyzji o zwróceniu się o wsparcie do specjalnej jednostki policji: (i) powagę przestępstw; (ii) osobowość pierwszego skarżącego (jego uprzednią karalność); (iii) specyfikę miejsca przeszukania (odległa lokalizacja, wysokie ogrodzenie i obecność psów stróżujących); (iv) możliwą obecność innych osób; (v) możliwość zbrojnego lub fizycznego oporu; oraz (vi) dostępność broni palnej. Rząd stwierdził, że udział specjalnej jednostki policji w przeszukaniu był zgodny z prawem, uzasadniony i proporcjonalny, podobnie jak czynności podjęte przez jej funkcjonariuszy podczas przeszukania.

88. Rząd wyjaśnił, że podczas przeszukania drugiej lokalizacji (gdzie VID FPP również korzystała ze wsparcia jednostki antyterrorystycznej Omega), znaleziono i zabezpieczono różne rodzaje broni palnej (pistolety, rewolwery, karabinki i strzelby).

89. Rząd zaprzeczył zarzutom dotyczącym sposobu traktowania córki drugiej skarżącej (zob. par. 25 powyżej) i powołał się na własną wersję zdarzeń w tym zakresie (zob. par. 31 powyżej).

90. Rząd nie zgodził się ze skarżącymi i twierdził, że pierwszy skarżący miał powiązania z firmami wymienionymi w nakazie przeszukania. Podkreślił, że sędzia śledczy przeanalizował informacje uzyskane w toku czynności operacyjnych i że istniały powody, by uznać, że w domu skarżących mogą znajdować się istotne dowody (zob. par. 18 powyżej). Zabezpieczone dowody dotyczyły nowych firm, które dopiero miały zostać zarejestrowane oraz różnych innych firm; na zajęcie dowodów wydano zgodę na podstawie art. 182 ust. 6 ustawy o postępowaniu karnym (zob. par. 63 powyżej). Biorąc pod uwagę specyficzny charakter przestępstw związanych z praniem pieniędzy, takie przedmioty wzbudziły uzasadnione podejrzenia, że mogą mieć znaczenie dla sprawy karnej. Przeciętnie czas istnienia firmy fikcyjnej nie przekraczał jednego roku – po takim okresie firmy były zazwyczaj rozwiązywane i stawały się niewypłacalne. Okoliczność, że cztery firmy ogłosiły upadłość, nie miała znaczenia.

91. Wreszcie Rząd stwierdził, bez dalszego wchodzenia w szczegóły, że pierwszy skarżący, podczas przesłuchania w obecności swojego obrońcy stwierdził, że wszystkie przedmioty zabezpieczone podczas przeszukania należały do jego znajomego, a on jedynie przechowywał je w swoim domu. Odmówił wskazania tej osoby.

2. Ocena Trybunału

(a) Czy doszło do ingerencji

92. Strony zgadzają się, że przeszukanie w domu skarżących stanowiło ingerencję w korzystanie z ich prawa do „życia prywatnego”, gwarantowanego przez art. 8 Konwencji. Trybunał doszedł do wniosku, że w przypadku obojga skarżących doszło do ingerencji w korzystanie z prawa do „życia prywatnego”. W takich okolicznościach nie jest konieczne badanie, czy doszło do ingerencji w korzystanie z prawa do „domu” lub „życia rodzinnego”.

(b) Czy ingerencja była uzasadniona

93. Następnie Trybunał musi ustalić, czy ingerencja była uzasadniona na podstawie art. 8 ust. 2 Konwencji – innymi słowy, czy była „zgodna z ustawą”, czy realizowała jeden lub więcej uzasadnionych celów wymienionych w tym ustępie oraz czy była „konieczna w demokratycznym społeczeństwie” do osiągnięcia takiego celu.

(i) Kwestia zgodności z ustawą

94. Strony zgadzają się, że przeszukanie w domu skarżących miało podstawę ustawową – mianowicie art. 180 ust. 1 ustawy o postępowaniu karnym.

95. Trybunał zauważa, że w czasie istotnym dla sprawy prawo krajowe nie wymagało wydania konkretnej osobie kopii nakazu przeszukania. Osobę, której dotyczył nakaz przeszukania, należało jedynie zapoznać z treścią tego nakazu (zob. par. 63 powyżej). Rząd argumentował, że oboje skarżący zostali zapoznani z nakazem przeszukania i przedłożył kopię tego nakazu, na której widniały podpisy skarżących wskazujące, że się z nim zapoznali (zob. par. 24 i 82 powyżej). W związku z powyższym, Trybunał oddala zarzut skarżących, że nie zostali zapoznani z nakazem przeszukania.

96. Natomiast prawo krajowe wymagało wydania osobie przeszukiwanej kopii protokołu przeszukania (zob. par. 64 powyżej). Istnieją sprzeczne informacje co do tego, komu wydano kopię protokołu przeszukania – pierwszemu skarżącemu czy drugiej skarżącej – ale z kopii protokołu przeszukania przedstawionej przez Rząd wynika, że pierwszy skarżący podpisał ten protokół, potwierdzając tym samym, że otrzymał jego kopię (zob. par. 24 i 82 powyżej). Potwierdzają to również odpowiedzi prokuratorów na skargi złożone przez obrońcę skarżących (zob. par. 43 powyżej). W związku z powyższym Trybunał odrzuca zarzut skarżących, że nie wydano im protokołu przeszukania.

97. Wynika z tego, że ingerencja, której dotyczy skarga, była „zgodna z ustawą” w rozumieniu art. 8 ust. 2 Konwencji.

(ii) Uzasadniony cel

98. Strony w dużej mierze zakwestionowały ten element. Dla celów rozpatrywanej sprawy wystarczy jednak zauważyć, że Rząd był w stanie przedstawić informacje wskazujące na to, iż przeszukanie miało miejsce w związku z toczącym się postępowaniem karnym w sprawie podejrzenia prania pieniędzy oraz przestępstw związanych z uchylaniem się od obowiązku podatkowego, które od 1 czerwca 2007 r. były przedmiotem czynności operacyjnych. Okoliczności, że to postępowanie karne nie zostało jeszcze zakończone, nie można uznać za wskazujące na brak uzasadnionych podstaw do przeprowadzenia przeszukania w dniu 16 czerwca 2009 r.

99. Jeśli chodzi o zarzut skarżących, że przeszukanie zostało przeprowadzone w utajonym celu, Trybunał nie jest w stanie rozstrzygnąć tej kwestii na podstawie materiałów udostępnionych mu przez strony. Istotne jest, czy istniały odpowiednie i skuteczne gwarancje chroniące przed ewentualnymi nadużyciami w takich okolicznościach, w tym czy zarzuty skarżących zostały w wystarczającym stopniu rozpatrzone przez władze krajowe (zob. par. 107, 114 i nast. poniżej).

100. W świetle informacji dostarczonych przez Rząd Trybunał uznaje, że ingerencja miała na celu zapobieżenie przestępstwom oraz ochronę praw innych osób – oba te cele są zgodne z prawem.

(iii) *Konieczność w demokratycznym społeczeństwie*

(α) *Zasady ogólne*

101. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału pojęcie „konieczności” oznacza, że ingerencja odpowiada pilnej potrzebie społecznej oraz w szczególności jest proporcjonalna do uprawnionego celu, który ma zostać osiągnięty. Przy określaniu, czy ingerencja jest „konieczna w demokratycznym społeczeństwie”, Trybunał bierze pod uwagę fakt, że Układającym się Stronom pozostawiono pewien margines oceny. Wyjątki przewidziane w art. 8 ust. 2 należy jednak interpretować wąsko, a konieczność ich zastosowania w danym przypadku należy stwierdzić jednoznacznie (zob. *Smirnov przeciwko Rosji*, nr 71362/01, § 43, ETPC 2007-VII, i przytoczone tam orzecznictwo).

102. Jeżeli chodzi w szczególności o przeszukanie pomieszczeń i zatrzymanie przedmiotów, Trybunał konsekwentnie stwierdza, że Układające się Strony mogą uznać za konieczne sięgnięcie po takie środki w celu pozyskania dowodów rzeczowych świadczących o popełnieniu określonych czynów zabronionych. Trybunał oceni, czy względy przytoczone na uzasadnienie takich środków były „odpowiednie” i „wystarczające” oraz czy przestrzegano wyżej wspomnianej zasady proporcjonalności (tamże, § 44).

103. Jeśli chodzi o tę ostatnią kwestię, Trybunał musi najpierw upewnić się, że właściwe ustawodawstwo i praktyka zapewniają jednostkom odpowiednie i skuteczne gwarancje ochrony przed nadużyciami (zob. *Funke przeciwko Francji*, z dnia 25 lutego 1993 r., § 56, Seria A nr 256-A, oraz *Société Colas Est i Inni przeciwko Francji*, nr 37971/97, § 48, ETPC 2002-III). Następnie Trybunał musi rozważyć konkretne okoliczności danej sprawy, by móc stwierdzić, czy w danej sprawie ingerencja była proporcjonalna do celu, który miał zostać osiągnięty. Kryteria, które musi uwzględnić Trybunał podczas ustalania tej ostatniej kwestii to m.in. powaga czynu zabronionego, w związku z którym przeprowadzono przeszukanie i dokonano zatrzymania przedmiotów; sposób oraz okoliczności wydania postanowienia, w szczególności dostępność kolejnych dowodów w owym czasie; treść oraz zakres postanowienia, w szczególności charakter przeszukiwanych pomieszczeń oraz wdrożone środki bezpieczeństwa mające utrzymać wpływ podjętego środka w rozsądnych granicach; oraz zakres możliwych konsekwencji dla reputacji osoby, której dotyczy przeszukanie (zob. m.in. *Buck przeciwko Niemcom*, nr 41604/98, § 45, ETPC 2005-IV; *Smirnov*, cyt. powyżej, § 44; oraz *K.S. i M.S. przeciwko Niemcom*, nr 33696/11, § 44, 6 października 2016 r.).

104. Co więcej – fakt, że przeszukanie odbywa się na podstawie nakazu wydanego przez sędziego, niekoniecznie stanowi wystarczającą gwarancję proceduralną. Istotne jest również, czy owa kontrola sądowa została właściwie przeprowadzona: czy sędzia należycie zbadał istnienie uzasadnionego podejrzenia uzasadniającego przeszukanie, sporządzając nakaz przeszukania w taki sposób, by utrzymać jego skutki w rozsądnych granicach, oraz starał się upewnić, że przeszukanie w miejscu, którego dotyczył nakaz, może dostarczyć istotnych dowodów (zob. *Posevini przeciwko Bułgarii*, nr 63638/14, § 70, z dnia 19 stycznia 2017 r. i przytoczone tam orzecznictwo).

(β) Zastosowanie tych zasad w przedmiotowej sprawie

105. W odniesieniu do gwarancji przeciwko nadużyciom i arbitralności określonych w prawie łotewskim, Trybunał zauważa, że przeszukanie w domu skarżących zostało przeprowadzone na podstawie nakazu wydanego przez Sąd Rejonowy Ziemeļu w Rydze. Przeszukanie podlegało zatem uprzedniej kontroli sądowej (por. *Taraneks przeciwko Łotwie*, nr 3082/06, § 104, 2 grudnia 2014 r., oraz *Bože przeciwko Łotwie*, nr 40927/05, § 75, 18 maja 2017 r.).

106. Sędzia śledczy Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze wydał nakaz przeszukania na wniosek złożony w tej sprawie przez właściwy organ – mianowicie VID FPP. Nakaz opierał się na podejrzeniu, że pierwszy skarżący był zaangażowany w zakrojony na szeroką skalę proceder uchylania się od obowiązku podatkowego i prania pieniędzy, w którym uczestniczyło ponad sześćdziesiąt firm. Owo podejrzenie wynikało z materiałów sprawy karnej, a samo postępowanie karne poprzedzone było czynnościami operacyjnymi dotyczącymi tych okoliczności faktycznych. Sędzia śledczy zapoznał się z materiałami sprawy karnej (zob. par. 18 powyżej).

107. Kwestię zgodności z prawem nakazu przeszukania domu skarżących zbadał także Prezes Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze; potwierdził on, że istniały wystarczające podstawy do przeprowadzenia przeszukania w domu skarżących (zob. par. 38 powyżej). Natomiast nie odniósł się on bezpośrednio do głównego argumentu pierwszego skarżącego – że przeszukanie było nieuzasadnione, ponieważ skarżący nie był powiązany z żadną z zaangażowanych firm. Trybunał nie jest w stanie ocenić na podstawie materiałów udostępnionych mu przez strony, czy zarzuty pierwszego skarżącego były uzasadnione. Chociaż Trybunał jest świadomy faktu, że przeciwko pierwszemu skarżącemu toczyło się postępowanie karne, to jednak od ponad dziesięciu lat jest ono na etapie postępowania przygotowawczego prowadzonego przez jednostkę policji będącą tym samym organem, który przeprowadził przeszukanie (VID FPP). Trybunał przystąpi do zbadania, czy w takich okolicznościach istniały odpowiednie i skuteczne gwarancje chroniące przed ewentualnymi nadużyciami, w tym czy zarzuty skarżących zostały w wystarczającym stopniu rozpatrzone przez

władze krajowe (zob. par. 114 i nast. poniżej). Taka ocena jest szczególnie istotna w sprawie takiej jak rozpatrywana, gdzie pierwszy skarżący przekazał informacje w sprawie karnej przeciwko funkcjonariuszom jednostki policji, która zwróciła się o wsparcie do jednostki antyterrorystycznej Omega i gdzie sama jednostka policji przeprowadziła przeszukanie.

108. Jeśli chodzi o kwestię, czy zakres nakazu przeszukania był rozsądnie ograniczony, Trybunał uważa, że nakaz ten został sformułowany dość szeroko. Chociaż nakaz przeszukania został wydany w odniesieniu do konkretnych przedmiotów związanych z sześćdziesięcioma sześcioma firmami, upoważniał on również do przeszukania i zatrzymania „innych dokumentów i przedmiotów mogących stanowić istotne dowody w sprawie”. W rzeczywistości to właśnie na podstawie tego ogólniejszego upoważnienia dokonano zatrzymania licznych dokumentów i przedmiotów należących do innych firm, które nie zostały wymienione w nakazie przeszukania.

109. Jednakże specyfika przedmiotów podlegających zatrzymaniu różni się w poszczególnych sprawach i zależy od charakteru przestępstwa będącego przedmiotem śledztwa (zob. *Sher i Inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, nr 5201/11, § 174, ETPC 2015 (fragmenty)). W rozpatrywanej sprawie, jak podkreślił Rząd, nakaz przeszukania został wydany w związku z praniem pieniędzy, co wiązało się z tworzeniem i likwidacją nowych firm w stosunkowo krótkim czasie. W związku z tym Trybunał odnotowuje obawy wyrażone przez międzynarodowych ekspertów, że Łotwa była podatna na wykorzystywanie w celu prania pieniędzy oraz że duża liczba osób prawnych była zaangażowana w takie procedury (zob. par. 59-60 powyżej).

110. Nakaz przeszukania został wydany również w związku z uchylaniem się od obowiązku podatkowego, które jest przestępstwem mającym wpływ na zasoby państw i ich zdolność do działania we wspólnym interesie. Uchylanie się od obowiązku podatkowego stanowi poważne przestępstwo (zob. *K.S. i M.S. przeciwko Niemcom*, cyt. powyżej, § 48), szczególnie w przypadku takim jak rozpatrywany, gdzie podejrzewano nielegalne wyprowadzenie kwoty ponad 7 000 000 EUR. Ponadto w tej dziedzinie państwa napotykają poważne trudności ze względu na skalę i złożoność systemów bankowych i kanałów finansowych oraz ogromne możliwości inwestycji międzynarodowych, którym sprzyja względna nieszczelność granic państwowych (por. *Crémieux przeciwko Francji*, 25 lutego 1993 r., § 39, Seria A nr 256-B; *Miailhe przeciwko Francji (nr 1)*, 25 lutego 1993 r., § 37, Seria A nr 256-C; oraz *Funke*, cyt. powyżej, § 56; wszystkie te sprawy dotyczą przeszukania i zatrzymania przedmiotów dokonanego przez władze celne w ramach zapobiegania odpływowi kapitału i uchylaniu się od obowiązku podatkowego).

111. Trybunał stwierdza, że – biorąc pod uwagę specyficzny charakter przestępstw będących przedmiotem śledztwa oraz fakt, że liczne spółki miały uczestniczyć w szeroko zakrojonym procederze będącym przedmiotem śledztwa – zakres nakazu przeszukania był wystarczająco rozsądny,

ponieważ został ograniczony przez odniesienie do charakteru tych przestępstw (uchylanie się od obowiązku podatkowego i pranie pieniędzy) oraz przez odniesienie do rodzaju przedmiotów, które miały podlegać zatrzymaniu (dokumenty księgowe, pełnomocnictwa, karty bankowe, hasła cyfrowe i pieczętki firmowe). Trybunał może zatem przyjąć, że swoboda uznania funkcjonariuszy, którzy dokonali przeszukania, była wystarczająco ograniczona poprzez warunki samego nakazu przeszukania. Prawdą jest, że zatrzymano również wiele innych przedmiotów, które nie zostały wyszczególnione w nakazie przeszukania (w tym komputery, dyski twarde, pamięci USB i telefony komórkowe – zob. par. 18 powyżej). Biorąc pod uwagę fakt, że te urządzenia elektroniczne mogą być postrzegane jako potencjalnie związane z przestępstwami gospodarczymi będącymi przedmiotem śledztwa, Trybunał może uznać, że ich zatrzymanie było konieczne.

112. Trybunał zajmie się teraz zarzutem drugiej skarżącej, że jej rzeczy osobiste zostały zatrzymane podczas przeszukania i nie zostały zwrócone. Trybunał zauważa, że twierdzenia skarżących są sprzeczne. Podczas gdy pierwszy skarżący twierdził, że wszystkie zatrzymane przedmioty należą do jego znajomego (zob. par. 36 i 91 powyżej), druga skarżąca utrzymywała, że niektóre z zajętych przedmiotów należą do niej (zob. par. 50 i 52 powyżej). Trybunał zauważa, że prokurator nadzorujący, po zapoznaniu się ze skargą drugiej skarżącej, zauważył rozbieżność między twierdzeniami obu skarżących i wskazał, że druga skarżąca musi przedstawić dowody na własność tych przedmiotów (zob. par. 53 powyżej). Wobec braku jakichkolwiek dalszych informacji, Trybunał stwierdza, że decyzja o niezwróceniu drugiej skarżącej wyżej wymienionych przedmiotów była uzasadniona, biorąc pod uwagę okoliczności rozpatrywanej sprawy. Nic w materiale sprawy nie wskazuje na to, że druga skarżąca nie byłaby w stanie odzyskać swoich rzeczy osobistych, gdyby wykazała, że przedmioty te należą do niej i gdyby nie miały one żadnego związku z przestępstwami będącymi przedmiotem śledztwa.

113. Jeśli chodzi o sposób przeprowadzenia przeszukania, Trybunał zauważył, że VID FPP zwróciła się o wsparcie jednostki antyterrorystycznej Omega w ramach większej operacji, która obejmowała dziewiętnaście przeszukań przeprowadzanych w tym samym czasie. Jednakże o wsparcie tych specjalnie wyszkolonych i uzbrojonych funkcjonariuszy zwrócono się tylko na potrzeby dwóch przeszukań, z których jedno dotyczyło domu skarżących. Tylko ważne powody mogły usprawiedliwić tak poważną ingerencję w przestrzeń prywatną skarżących, jaką było wtargnięcie przez okna do domu skarżących przez uzbrojonych mężczyzn, którzy użyli środków przymusu i broni wobec skarżących oraz nastoletniej córki drugiej skarżącej we wczesnych godzinach porannych. W tym względzie Rząd powołał się na sześć czynników, które miały zostać wzięte pod uwagę przez VID FPP (zob. par. 87 powyżej). Trybunał uważa, że ponowna ocena

elementów, na których oparto się, by uzasadnić konieczność skorzystania z pomocy jednostki antyterrorystycznej Omega przy przeszukiwaniu domu skarżących, nie jest jego zadaniem. Zauważa jednak, że twierdzenia, jakoby na terenie posesji znajdowało się kilka uzbrojonych osób lub psów stróżujących, wydają się nie znajdować potwierdzenia w materiałach sprawy udostępnionych Trybunałowi. Podobnie wszelkie wzmianki o zarejestrowanej broni palnej (zob. m.in. par. 49 powyżej) dotyczyły innego podejrzanego, którego lokal również został przeszukany. To właśnie w tamtych pomieszczeniach, a nie w domu skarżących, znaleziono i zabezpieczono liczne sztuki broni palnej (zob. par. 88 powyżej).

114. Ryzyko nadużycia władzy i naruszenia godności ludzkiej jest nieodłącznym elementem sytuacji takiej jak zaistniała w rozpatrywanej sprawie, kiedy to skarżący wczesnym rankiem doświadczyli najścia kilku specjalnie wyszkolonych funkcjonariuszy jednostki antyterrorystycznej wezwanych przez VID FPP, w ślad za którymi pojawili się funkcjonariusze VID FPP. Jak wskazano wcześniej, ci funkcjonariusze VID FPP byli kolegami funkcjonariuszy, przeciwko którym pierwszy skarżący złożył zeznania w śledztwie dotyczącym przestępstw korupcyjnych (zob. par. 107 powyżej). W opinii Trybunału muszą istnieć gwarancje chroniące przed ewentualnymi nadużyciami w takich okolicznościach i zapewniające skuteczną ochronę praw osób na podstawie art. 8 Konwencji. Takie gwarancje mogą obejmować przyjęcie środków regulacyjnych, które zarówno ograniczają użycie sił specjalnych do sytuacji, w których zwykła interwencja policji nie może być uznana za bezpieczną i wystarczającą, jak również przewidują dodatkowe zabezpieczenia (zob. i por. *Kučera przeciwko Słowacji*, nr 48666/99, § 122, 17 lipca 2007 r.).

115. Trybunał zauważa, że w łotewskim prawie krajowym przewidziano określone gwarancje, w szczególności uprzednią zgodę sędziego śledczego i jej późniejszą kontrolę przez prezesa właściwego sądu (zob. par. 62 i 65 powyżej). W rozpatrywanej sprawie, chociaż sędzia śledczy zapoznał się z przedstawionymi mu materiałami sprawy, nie wskazał on czynników, które łączyły pierwszego skarżącego z firmami objętymi śledztwem. Prezes właściwego sądu nie odniósł się do zastrzeżeń pierwszego skarżącego w tym zakresie, mimo że ten wyraźnie je zgłosił (zob. par. 37-38 powyżej). W związku z tym Trybunał nie może uznać, że sądowe zatwierdzenie przeszukania i jego późniejsza kontrola zapewniały skuteczną ochronę w rozpatrywanej sprawie.

116. Trybunał zbada teraz późniejszą kontrolę dokonywaną przez prokuratorów różnych szczebli, zgodnie z przepisami ustawy o postępowaniu karnym (zob. par. 65 powyżej). W tym względzie Trybunał zauważa, że prokuratorzy kilkakrotnie badali materiały sprawy i zwracali się o dodatkowe informacje do VID FPP oraz do organów policji państwowej. Chociaż zażądali od tych organów dodatkowych informacji, niewiele jest informacji na temat jakiegokolwiek oceny przeprowadzonej po otrzymaniu żądanych

informacji przez samych prokuratorów. W swoich odpowiedziach udzielonych skarżącym prokuratorzy w dużej mierze oparli się na wnioskach przedstawionych przez te same organy, których działania mieli kontrolować, i stwierdzili, że wsparcie specjalnej jednostki policji było uzasadnione (zob. par. 43 i 48 powyżej) oraz że funkcjonariusze Omegi działali zgodnie z wewnętrznymi przepisami i „z uwzględnieniem okoliczności” (zob. par. 49 powyżej). Żadne inne powody, m.in. takie jak wskazane przez Rząd przed Trybunałem, nie zostały ujawnione skarżącym. Wobec braku uzasadnienia zawierającego odpowiedź na konkretne zarzuty skarżących oraz braku jakichkolwiek dalszych informacji Trybunał może jedynie stwierdzić, że prokuratorska kontrola wsparcia specjalnej jednostki policji nie zapewniła skutecznej ochrony w rozpatrywanej sprawie.

117. Jeśli chodzi o regulacje prawne dotyczące skorzystania z pomocy specjalnej jednostki policji, Trybunał zauważa, że w istocie to VID FPP wystąpiła z wnioskiem o wsparcie specjalnej jednostki policji w przeprowadzeniu przeszukania. Strony nie przedstawiły żadnych uwag dotyczących podstaw prawnych takiej decyzji. Trybunał uważa, że samo odwołanie się do ogólnych przepisów regulujących koordynację między różnymi organami państwa (zob. par. 46 i 66 powyżej) lub do wewnętrznych regulacji jednostki antyterrorystycznej Omega w zakresie, w jakim zapewnia ona wsparcie organom ścigania mającym trudności (zob. par. 49 powyżej), nie jest wystarczające do wykazania ram prawnych, które miałyby zapewniać odpowiednie i skuteczne gwarancje chroniące przed nadużyciami i arbitralnością.

118. Reasumując, Trybunał przypomina, że państwa, podejmując środki w celu zapobiegania przestępczości i ochrony praw osób, mogą – na potrzeby prewencji ogólnej i szczególnej – stwierdzić konieczność sięgnięcia po środki takie jak przeszukanie i zatrzymanie przedmiotów, w celu uzyskania dowodów na niektóre przestępstwa w sferze, w której ustalenie osoby winnej popełnienia czynu zabronionego w inny sposób byłoby niemożliwe. Ponadto w pewnych okolicznościach skorzystanie z pomocy specjalnych jednostek policji może być uznane za konieczne. Jednakże, biorąc pod uwagę stopień ingerencji w prawo do poszanowania życia prywatnego osób, których takie środki dotyczą, należy wprowadzić odpowiednie i skuteczne gwarancje chroniące przed nadużyciami. Biorąc pod uwagę szczególne okoliczności tej sprawy (zob. par. 114-17 powyżej) Trybunał stwierdza, że dostępne gwarancje zastosowane w rozpatrywanej sprawie, nie zapewniły skutecznej ochrony prawa skarżących do poszanowania ich życia prywatnego. Dlatego ingerencja w prawo skarżących do poszanowania ich życia prywatnego nie może być uznana za proporcjonalną do zamierzonego celu.

119. W związku z powyższym Trybunał stwierdza, że doszło do naruszenia art. 8 Konwencji w odniesieniu do obojga skarżących.

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 13 KONWENCJI

120. Skarżący zarzucili również, że zostali pozbawieni skutecznego środka odwoławczego w związku z podnoszonym naruszeniem art. 8 Konwencji. Powołali się na art. 13 Konwencji.

„Każdy, kogo prawa i wolności zawarte w niniejszej Konwencji zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu Państwowego, także wówczas, gdy naruszenia dokonały osoby wykonujące swoje funkcje urzędowe”.

121. Rząd zakwestionował ten argument.

A. Argumenty stron

122. Rząd stwierdził, że skarga na podstawie art. 8 Konwencji nie daje się uzasadnić i że w związku z tym art. 13 nie ma zastosowania (poważał się na sprawę *Keipenvardecas przeciwko Łotwie* (dec.), nr 38979/03, 2 marca 2010 r. oraz *Ruža przeciwko Łotwie* (dec.), nr 33798/05, 11 maja 2010 r.). Z ostrożności procesowej Rząd twierdził, że skarżący dysponowali skutecznym środkiem odwoławczym w odniesieniu do przeszukania i zatrzymania przedmiotów, na podstawie ustawy o postępowaniu karnym. Po pierwsze, Prezes Sądu Rejonowego Ziemeļu w Rydze zbadał zgodność z prawem nakazu przeszukania. Po drugie, prokuratura zbadała zgodność z prawem działań podjętych przez funkcjonariuszy VID FPP i specjalnej jednostki policji.

123. Powołując się na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 października 2004 r. (sygn. sprawy 2004-06-01) Rząd argumentował, że prokuratura jest instytucją pełniącą funkcję sądowniczą na Łotwie. Właściwi prokuratorzy zapoznali się z materiałami sprawy i zażądali dodatkowych informacji od odpowiednich organów (VID FPP, organów policji państwowej i KNAB); następnie zbadał i skrupulatnie zweryfikowali te informacje. Zbadali również zastosowanie specjalnych technik śledczych. Co więcej, prokuratura wszczęła postępowanie karne w sprawie zarzutów pierwszego skarżącego dotyczących działań funkcjonariusza S.S. Tym samym prokuratura zbadała każdy aspekt skargi skarżących dotyczący przeszukania z dnia 16 czerwca 2009 r.; nie było wątpliwości, że przeszukanie zostało przeprowadzone zgodnie z prawem krajowym i Konwencją.

124. Skarżący położyli szczególny nacisk na fakt, że skarga pierwszego skarżącego na czynności funkcjonariuszy VID FPP została rozpatrzona przez dyrektora tego właśnie organu – a nie przez prokuratora nadzorującego – co stanowi naruszenie art. 337 ust. 2 pkt 2 ustawy o postępowaniu karnym. Co więcej, odpowiedź dyrektora została wysłana na adres domowy pierwszego skarżącego i nie została mu wydana, kiedy przebywał w areszcie (zob. par. 41 powyżej). W ten sposób pierwszy skarżący został pozbawiony prawa do złożenia odwołania. Reasumując, pierwszy skarżący uznał, że podczas

pobytu w areszcie był pozbawiony skutecznego mechanizmu obrony swoich praw, zatem nie przeprowadzono „szybkiego i skutecznego śledztwa”. Druga skarżąca, nie przedstawiając żadnych dalszych argumentów, również uznała, że nie przeprowadzono „szybkiego i skutecznego śledztwa” w zakresie dotyczącym jej praw.

B. Ocena Trybunału

125. Trybunał zauważył, że zarzut ten pozostaje w związku z wyżej zbadanym zarzutem, a tym samym należy uznać go za dopuszczalny.

126. Mając na uwadze ustalenia odnoszące się do art. 8 (zob. par. 118-119 powyżej), Trybunał uważa, że nie jest konieczne badanie, czy w tym przypadku doszło do naruszenia art. 13 (zob., między innymi, *Bože*, cyt. powyżej, § 89).

III. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

127. Art. 41 Konwencji stanowi:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi taka potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

128. Pierwszy skarżący domagał się kwoty 30.000 euro tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową w związku z naruszeniem jego praw chronionych przez art. 8 Konwencji. Druga skarżąca domagała się – nie podając dalszych szczegółów – kwoty 500 euro za wybite szyby i 2 500 euro za jej rzeczy osobiste (jeden komputer stacjonarny i jeden przenośny, trzy telefony komórkowe, dwa dyski twarde, pamięci USB, kartę pamięci i nową teczkę), które zostały zatrzymane i nie zostały zwrócone, tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę majątkową. Druga skarżąca domagała się również kwoty 30.000 EUR tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową w związku z naruszeniem jej praw chronionych przez art. 8 Konwencji.

129. Jeśli chodzi o szkodę majątkową, Rząd wskazał, że druga skarżąca nie przedstawiła żadnych dowodów. Co się zaś tyczy szkody niemajątkowej, skarżący nie wykazali związku przyczynowego między poniesioną szkodą a zarzucanym naruszeniem. Niemniej jednak, gdyby związek przyczynowy został stwierdzony, to zdaniem Rządu stwierdzenie naruszenia samo w sobie stanowiłoby odpowiednie i wystarczające zadośćuczynienie (powołał się na sprawę *Amann przeciwko Szwajcarii* [WI], nr 27798/95, § 94, ETPC 2000-II). Z ostrożności procesowej Rząd podnosi, że kwota żądana przez skarżących

jest nieuzasadniona, nadmierna i wygórowana. Rząd uznał, że sprawy *Zubal' przeciwko Słowacji* (nr 44065/06, § 49, z dnia 9 listopada 2010 r.) i *Sorvisto przeciwko Finlandii* (nr 19348/04, § 128, z dnia 13 stycznia 2009) są podobne do rozpatrywanej sprawy. Jakikolwiek zadośćuczynienie w rozpatrywanej sprawie nie powinno przekraczać zadośćuczynienia przyznanego w tych sprawach (odpowiednio 3.000 euro i 2.500 euro).

130. Jeśli chodzi o szkodę majątkową, Trybunał odwołuje się do swojego stwierdzenia, że decyzja o niezwróceniu określonych przedmiotów była uzasadniona (zob. par. 112 powyżej) i w związku z tym oddała roszczenie drugiej skarżącej w tym zakresie. Oddała również jako nieuzasadnione jej roszczenie dotyczące wybitych okien.

131. Trybunał uważa, że skarżący musieli doznać szkody niemajątkowej z powodu naruszenia art. 8 Konwencji. Orzekając na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje każdemu ze skarżących po 1.500 euro tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.

B. Koszty i wydatki

132. Skarżący nie wystąpili z roszczeniem w przedmiocie kosztów i wydatków poniesionych przed sądami krajowymi i Trybunałem. W związku z tym Trybunał nie zasądza na ich rzecz żadnej kwoty z tego tytułu.

C. Odsetki za zwłokę

133. Trybunał uznaje za właściwe, aby odsetki za zwłokę były oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE,

1. *uznaje* skargę w pozostałej części za dopuszczalną;
2. *orzeka*, że doszło do naruszenia art. 8 Konwencji;
3. *orzeka*, że nie ma potrzeby rozpatrywania skargi na gruncie art. 13 Konwencji;
4. *orzeka*,
 - (a) że pozwane państwo powinno, w terminie 3 miesięcy od daty, w której niniejszy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, uiścić na rzecz każdego ze skarżących po 1.500 euro (tysiąc pięćset euro) plus wszelkie należne podatki, tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową;

(b) że od upływu wyżej wskazanego terminu trzech miesięcy aż do momentu uregulowania należności, należne będą odsetki zwykłe od określonej powyżej kwoty, naliczone według stopy równej marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego obowiązującej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe;

5. *oddala* pozostałą część roszczenia skarżących dotyczącą słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie w dniu 30 stycznia 2020 r. , zgodnie z Regułą 77 § 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Claudia Westerdiek
Kancierz

Síofra O’Leary
Przewodnicząca